

VREEMDELINGENRECHT ANNO 2000. EEN NIEUW BELEID OF NIEUWE ILLUSIES?

1. Inleiding: hardvochtige illusies

Grensoverschrijdende migraties – gewenste en ongewenste – zijn een structureel kenmerk van de wereldwijde globalisering. Wie er nog aan twijfelde, wordt met de neus op de realiteit gedrukt: ons land ontsnapt niet aan de toenemende druk op de landsgrenzen van welvaartsstaten in de wereld. De persberichten volgen elkaar op: drenkelingen in de haven van Antwerpen of Zeebrugge; torenhoge achterstanden in de afhandeling van asielaanvragen; mensenhandel; onvoldoende opvangvoorzieningen voor niet-begeleide minderjarige asielzoekers; enz. De kloof tussen de welvarende economieën en de andere landen is omzeggens onoverbrugbaar geworden. De druk op onze grenzen (de sociologen spreken van een ‘push & pull’-dynamiek) die het gevolg is van die discrepantie, was nog nooit zo hoog. De recentste ontwikkelingen geven aan dat de heterogenisering van onze demografie ook de komende jaren zal blijven toenemen.

Veel wijst erop dat de overheid de greep op de situatie is verloren. Het totaalbeeld is zoek. Er wordt gehandeld op korte termijn. Het is alsof de overheid inzake migratiebeleid en multiculturele samenlevingsvraagstukken momenteel zonder kompas vaart. *In deze bijdrage heb ik aandacht voor twee recente wetgevende initiatieven van de regering Verhofstadt: de Wet van 22 december 1999 betreffende de regularisatie van het verblijf van bepaalde categorieën van vreemdelingen verblijvend op het grondgebied van het rijk (verder: regularisatiewet), verschenen in het Belgisch Staatsblad van 10 januari 2000; en de Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 6 april 2000.*

Beide wetgevende initiatieven zijn onder druk van de omstandigheden getroffen. De regularisatiewet is er gekomen omdat de situatie van duizenden documentloze vreemdelingen, deels ten gevolge van het aanslepen van de procedures en de afhandeling van aanvragen door de federale administratie, uitzichtloos was geworden. De nieuwste wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit is gestemd, zonder dat er een open debat heeft kunnen plaatsvinden over de betekenis die men in de verschillende rechtstakken nog aan de nationaliteit wil (blijven) geven.

Ter verdediging van de huidige beleidsploeg kan weliswaar worden ingebracht dat ‘crisisbeleid’ in zaken van migratie en grenscontrole niet nieuw is. De vreemdelingenwet die de toegang tot het grondgebied en het verblijf van vreem-

delingen regelt¹, is in nauwelijks twintig jaar tijd aan een onbetamelijk hoog ritme telkens weer gewijzigd, om het hoofd te kunnen bieden aan nieuwe, telkens weer wisselende omstandigheden: nu eens werd de asielprocedure grondig herzien, dan weer kwam het erop aan onze afspraken met andere Europese partners inzake grenscontrole in intern recht te vertalen, of nog, drong een vernietigingsarrest van het Arbitragehof een wijziging van de wet op. Hetzelfde geldt voor het Wetboek van de Belgische nationaliteit (verder W.B.N.).² De relatief korte geschiedenis sinds 1984 van dat Wetboek is een geschiedenis van opeenvolgende wetswijzigingen – zowat elke minister van Justitie heeft sinds de afkondiging van het nieuwe W.B.N. in 1984 een grondige wijziging van dat Wetboek doorgevoerd –, die telkens nieuwe versoepelingen hebben ingevoerd.³ Het opzet was bij elke nieuwe wijziging hetzelfde: vreemdelingen maximaal de kans geven om, via de nationaliteit, zich in onze samenleving te integreren. Nationaliteit als instapkans, zeg maar. Laatste in de reeks is de zogenaamde 'Snel-Belg-Wet' die op 1 mei 2000 in werking is getreden.

De vaststelling dat het in zaken van migratie en vreemdelingenbeleid ook de voorbije jaren niet écht anders was, en dat al vaker 'kort op de bal' is gespeeld in deze materies, laat toe een en ander met enige zin voor historisch besef te relativiseren. Het beleid van de huidige regering in zaken van migratie en vreemdelingen is in dat opzicht niet fundamenteel verschillend van dat van vorige coalities.

Tekenend voor het vreemdelingenbeleid in België is ook de illusie waarmee sinds jaren, bij elke wetswijziging opnieuw, is gewerkt. Het is met name de illusie dat het volstaat om internrechtelijk, d.i. binnen de Belgische rechtsorde, voor een wetgevende ingreep te kiezen om de situatie terug onder controle te hebben. Ook op dat vlak staat de huidige coalitie niet alleen. De beslissing om de gestabiliseerde migratie in onze samenleving nieuwe, reële integratiekansen te geven dateert in België van begin de jaren tachtig. Men heeft in die jaren de

1. Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *B.S.* 31 december 1980.

2. Wet van 28 juni 1984 betreffende sommige aspecten van de toestand van vreemdelingen en houdende invoering van het Wetboek van de Belgische nationaliteit, *B.S.* 12 juli 1984.

3. Zie o.m.: J.-Y. CARLIER, S. GOFFIN, "Le droit belge de la nationalité", in: B. NASCIMBENE (ed.), *Le droit de la nationalité dans l'Union européenne/Nationality Laws in the European Union*, Butterworths, 1996, 95-167; CH.-L. CLOSSET, *Traité de la nationalité en droit belge*, Brussel, Larcier, 1993; CH.-L. CLOSSET, "La nationalité", *Répertoire notarial*, Tôme XV, Livre XX, Brussel, Larcier, 1986; CH.-L. CLOSSET, *Jurisclesseur, Nationalité – Commentaire des traités internationaux et des législations nationales, "Belgique"* (uitg. 1983 en 1985), Parijs, Les éditions techniques; J.-M. LEBOUTTE, "La loi du 6 août 1993 modifiant le Code de la nationalité belge et les lois relatives à la naturalisation", *Mouv. comm.* 1993, 463; J.-CL. MUBERUKA, B. CHAPAUX, "La naturalisation dans le droit belge de la nationalité", *Rev. dr. étr.* 1998, nr. 97, 14-35; B. RENAULD, "La Loi du 22 décembre 1998 sur la nationalité belge: une réforme partielle et contrastée", *Rev. b. dr. const.* 1999, 137-148; K. VAN DEN EYNDE, "De wet van 6 augustus 1993 tot wijziging van het wetboek van Belgische nationaliteit en van de wetten, betreffende de naturalisatie", *R.W.* 1993-94, 534-538; H. VERSCHUEREN, "De ontwikkelingen in de Belgische nationaliteitswetgeving belicht vanuit het Europese en het internationale recht", in: *Migratie- en migrantenrecht*, Brugge, Die Keure, 1995, 99-146; M. VERWILGHEN, "Nationalité et statut personnel dans les projets de réforme du droit de la nationalité belge", in: *Nationalité et statut personnel*, Brussel/Parijs, Bruylant/LGDJ, 1984, 351-441; M. VERWILGHEN, *Le Code de la nationalité belge. Loi du 28 juin 1984*, Brussel, Bruylant, 1985; M. VERWILGHEN, C. DEBROUX, "Le nouveau visage de la nationalité belge", *J.T.* 1992, 2-12.

krijtlijnen uitgetekend van wat van dan af het 'integratiebeleid' zal worden genoemd. Een centraal instrument dat aan dit beleid mee een concreet gezicht heeft gegeven is de reeds genoemde geleidelijke versoepeling sinds 1984 van de wetgeving op de naturalisatie. Via opeenvolgende versoepelingen van de voorwaarden om de Belgische nationaliteit te verwerven zegt men aan vreemdelingen – minstens formele – gelijkheid met Belgen toe. Anno 2000 is dat argument, een zoveelste keer, gehanteerd om het W.B.N. te wijzigen.

Ook met betrekking tot de regularisatiewet, eind 1999, was het argument van de regering Verhofstadt dat men, eens deze eenmalige operatie achter de rug, terug zicht – en daardoor ook controle – zou krijgen op de situatie. Sinds enkele jaren zijn zowel administraties (in dit geval de Dienst Vreemdelingenzaken en het Commissariaat-Generaal voor de vluchtelingen en staatlozen), als rechters (vooral de Raad van State en de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen) geconfronteerd met de vraag hoe misbruiken van de asielprocedure en de daaraan verbonden bescherming zijn tegen te gaan, zonder evenwel aan de essentie van die bescherming te tornen. Men heeft van overheidszijde, jarenlang, het probleem via noodoplossingen trachten 'leefbaar' te houden: o.m. door kandidaat-vluchtelingen over het grondgebied te spreiden (via de zogenaamde 'wachtregisters'⁴), door de O.C.M.W.-steun aan afgewezen asielzoekers af te bouwen⁵, door de personeelsomkadering van de bevoegde administraties uit te breiden, door afspraken ook met andere Europese landen aan te gaan (de overeenkomsten van Schengen en Dublin die de internationale samenwerking inzake externe grenscontrole versterken), enz. Maar het was dweilen met de kraan open. Sommige maatregelen werkten bovendien contraproductief, zoals de verspreiding van kandidaat-vluchtelingen over het grondgebied van het Koninkrijk, via toewijzing aan gemeenten die hen – op grond van die toewijzing – een O.C.M.W.-steun verschuldigd zijn. De loutere toewijzing is geen verzekering dat asielzoekers ook effectief in de hen toegewezen gemeenten kunnen verblijven.

Het probleem, daarover was iedereen het eens bij het aantreden van de nieuwe coalitie in de zomer van 1999, was structureel niet op te lossen zolang de achterstanden in de afhandeling van de lopende dossiers zich zouden blijven opstapelen. Een en ander verklaart de regularisatiecampagne die eind 1999 de actualiteit haalde: de regering nam toen de beslissing om kandidaat-vluchtelingen die reeds meerdere jaren wachten op uitsluitel met betrekking tot hun aanvraag, een ernstige kans te geven hun verblijfssituatie op ons grondgebied te regulariseren. Zoals inmiddels geweten, hebben ongeveer 32.000 vreemdelingen in ons

4. Zie o.m.: M.-C. FOBLETS, F. BERNARD, "L'inscription administrative obligatoire de certains demandeurs d'asile et le registre d'attente", *Rev. dr. étr.* 1995, nr. 83, 151-157.

5. Zie o.m.: M. GEERTS, F. VAN HAMERSVELD, B. VAN BUGGENHOUT, "Het nieuwe artikel 57, par. 2 O.C.M.W.-Wet. De maatschappelijke dienstverlening aan illegalen: dringende medische hulp of voortgezette werkelijke steun?", *T.S.R.* 1996, 489-528; S. SAROLEA, "L'aide sociale aux étrangers en situation illégale: les droits de l'homme en quête d'effectivité", *J.T.T.* 1998, 348 e.v.; D. VAN HEULE, "Illegaal op het grondgebied verblijvende vreemdelingen en bestaansminimum", in x., *Jaarboek van het Universitair Centrum Mensenrechten 1996-1997*, Antwerpen, Maklu, 1997, 159-178; Y. JORENS, "Illegalen en de rechten van de mens: het recht op social zekerheid", *ibid.*, 179-198; M.-C. FOBLETS, F. BERNARD, "L'aide sociale aux étrangers en séjour illégal: la saga de l'ordre 'définitif' de quitter le territoire de l'article 57, par. 2 de la loi organique sur les Centres Publics d'Aide Sociale du 8 juillet 1976", *R. Cass.* 1996, 289-296.

land hun kans erop gewaagd. Daarmee is, alvast van de kant van de overheid, de weg vrijgemaakt voor een grondige herziening van het asielbeleid.

Het is hier niet de plaats om in detail de beide wetgevende initiatieven te bespreken. Die analyses zijn elders gemaakt.⁶ Evenmin ligt het in mijn bedoeling om hier als het ware het proces te maken van de hardvochtige illusie waarmee in België, telkens weer, het wetgevend werk van de overheid in zaken van migratie en vreemdelingenbeleid aan de man wordt geprezen, met de verzekering – elke keer opnieuw – dat die wetten de zaak kunnen oplossen. Dat geldt immers niet alleen voor het vreemdelingenrecht. Wel is een editoriaal de gelegenheid om aandacht te vragen voor een welbepaald aspect van het beleid. We zegden reeds dat in zaken van migratie en vreemdelingenbeleid in ons land de laatste jaren de verklaring voor wetgevende initiatieven in vele gevallen is te zoeken in de noodzaak om aan crisissituaties het hoofd te bieden, en minder in de politieke keuze voor een planmatige aanpak. Het vergaat deze coalitie niet anders. Zowel de regularisatiewet als de recentste wijziging van de nationaliteitswetgeving zijn te verklaren als tussentijdse noodmaatregelen, in mindere mate als de vertaling van een nieuwe beleidsvisie.

2. Een nieuw nationaliteitsrecht: de Wet van 1 maart 2000

Zoals gezegd, in het *Belgisch Staatsblad* van 6 april 2000 verscheen de tekst van de Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit.⁷ De Wet is op 1 mei 2000 in werking getreden.⁸

Dat de zaken onder de nieuwe coalitie snel zouden gaan was van bij het aantreden van de Regering, in juli 1999, duidelijk. De laatste herziening van het W.B.N., met name de wetwijziging van 22 december 1998, was nog niet in werking getreden, toen in het regeerakkoord van 7 juli 1999 (Hoofdstuk 4 ‘Een open samenleving’, afdeling 1 ‘Integratie’) reeds te lezen stond dat een voorontwerp van wet in deze materie onmiddellijk na het zomerreces zou worden ingediend: “België moet een open en verdraagzame samenleving zijn. [...] Inburgering moet het uitgangspunt van de integratie in onze samenleving zijn”. In zijn inleiding voor de Commissie voor de Justitie van de Kamer herinnerde de minister van

6. M.b.t. de Wet van 22 december 1999 regularisatiewet, zie o.m.: F. BERNARD, “La régularisation des étrangers illégaux en Belgique”, in: PH. DE BRUYCKER (ed.), *Les régularisations des étrangers illégaux dans l’Union européenne*, Brussel, Bruylant, 2000, 197-160; J.-Y. CARLIER, “La loi relative à la régularisation des étrangers”, *J.T.* 2000, 77-83; S. SAROLEA, “La régularisation des étrangers: mode d’emploi”, *Journ. proc.* 2000, nr. 384, 14-20; J. FERMON, G.-H. BEAUTHIER, *Regularisatie. Hoe en voor wie?*, Berchem, EPO, 2000; S. D’HONDT, S. BOUCKAERT, “Enkele kanttekeningen bij het gedoogbeleid ten aanzien van kandidaat-geregulariseerden. Over de noodzaak van een voorafgaande regularisatie van ons sociaal recht”, *A.J.T.* 1999-2000, 949-968.

M.b.t. de Wet van 1 maart 2000 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit, zie o.m.: B. RENAULD, “La Loi du 1er mars 2000 modifiant certaines dispositions relatives à la nationalité belge”, *Rev. b. dr. const.* 2000, nr. 1, 43-54.

7. Wet van 1 maart 2000, *B.S.* 6 april 2000. Op 5 april 2000 werd deze wet ook gepubliceerd in het *B.S.*, maar de publicatie van 6 april 2000 vernietigt en vervangt deze tekst volledig.

8. Met dien verstande dat alle voordien ingediende verzoeken tot naturalisatie en alle voordien afgelegde verklaringen op grond van de artikelen 11bis, 12bis en 15 W.B.N. blijven onderworpen aan de oude regeling.

Justitie de commissieleden er op 20 januari 2000 aan dat “*De regering van oordeel is dat de verkrijging van de Belgische nationaliteit een belangrijke component van integratie is in onze samenleving*”.⁹ Om deze integratie te bevorderen zouden dus “verreikende wijzigingen”¹⁰ aan het W.B.N. moeten worden aangebracht. De Regering heeft de zaken niet op hun beloop gelaten: reeds op 4 oktober 1999 verzochten de minister van Justitie en de minister van Financiën de Raad van State, afdeling wetgeving, tweede kamer, bij hoogdringendheid advies¹¹ te verlenen over een ontwerp van wet “tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit”.

Overeenkomstig de regeringsverklaring moest het ontwerp van wet ertoe strekken de procedures voor de verkrijging van de Belgische nationaliteit in niet geringe mate te vereenvoudigen. Het opzet van de nieuwe regering, in zaken van migratie en integratie, is overigens drievoudig. Luidens het regeerakkoord zou onder deze legislatuur de politieke wil om van België “*een open en verdraagzame samenleving*”¹² te maken, juridisch op drie vlakken tot uitdrukking moeten komen: (1) de integratie van vreemdelingen via versoepelde naturalisatie; (2) een “realistisch en humaan asielbeleid”; (3) de strijd tegen het racisme en de onverdraagzaamheid. De inmiddels goedgekeurde (en in werking getreden) Wet van 1 maart 2000 “tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de Belgische nationaliteit” strekt ertoe aan dat eerste luik concreet gestalte te geven.

Het beginsel dat aan de Wet van 1 maart 2000 ten grondslag ligt, is dus de integratie van vreemdelingen in onze samenleving. De verkrijging van de Belgische nationaliteit wordt beschouwd als een bevoorrecht instrument om die integratie te bevorderen.

Enkele verreikende wijzigingen van het W.B.N. moeten dat opzet mee helpen implementeren: naast maatregelen die de toegang tot de procedure van de nationaliteitsverklaring en de naturalisatie in aanzienlijke mate vergemakkelijken – zo worden de verblijfsvoorwaarden ingekort, vervalt de toets van de integratiewil¹³, en wordt de procedure geheel kosteloos –, wordt het verloop van alle procedures van nationaliteitsverwerving ook bespoedigd.

Nu volgen de twee laatste wetswijzigingen elkaar wel heel snel op. De wetswijziging van 1998 (bij Wet van 22 december 1998) was nog niet in werking getreden (inwerkingtreding op 1 september 1999), toen bij regeerakkoord van 7 juli 1999 een nieuwe, grondige wijziging werd aangekondigd. Die laatste wijziging houdt dan ook minder verband met het feit dat de naturalisatiewetgeving op dat ogenblik reeds was verouderd – er is geen evaluatie geweest van de (effecten van de) Wet van 22 december 1998 – of omdat technische aanpassingen moesten gebeuren, maar wel omdat ze voortvloeit uit een politiek akkoord tussen de nieuwe coalitiepartners.

9. *Parl. St. Kamer* 1999-2000, 0292/007, 5.

10. *Ibid.*

11. Advies van 8 oktober 1999, *Parl. St. Kamer* 1999-2000, 0292/001 & 0293/001, 25 e.v.

12. *Ibid.*, 4.

13. Enkel blijft de verklaring van de vreemdeling behouden, dat hij of zij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (E.V.R.M.) bereid is te eerbiedigen (art. 21 laatste lid W.B.N., ingevoegd bij art. 4 Wet 22 december 1998).

De optie van de nieuwe meerderheid is resoluut een optie voor de laagdrempelige instapformule in onze samenleving, via een uiterst soepele nationaliteitswetgeving: *“De wetsontwerpen tot wijziging van de Belgische nationaliteit passen in de maatschappelijke visie die in het regeerakkoord van 7 juli 1999 is weergegeven. Het is een visie die de klemtoon legt op een positieve instelling, waarbij slechts corrigerend wordt opgetreden tegen hen die misbruik maken van de positieve verwachtingen. De regering meent dat de jeugd anno 2000 zich beweegt in een sfeer van wereldburgerschap en ze, in tegenstelling tot de oudere generaties, de verscheidenheid van culturen als een meerwaarde in deze maatschappij ervaart”*, aldus de minister op 18 januari 2000, in plenaire zitting voor de Kamer.¹⁴

Een en ander is, van de zijde van de oppositie, niet zonder scepsis onthaald. Volgens sommigen van haar spreekvoerders is idealisme niet de enige verklaring voor de nieuwe wetswijziging. Het kan niet worden ontkend dat de zaken iets té snel zijn gegaan om de uitdrukking te zijn van een politieke wil die enkel zou zijn gestoeld op een radicaal nieuwe visie op integratie van nieuwe bevolkingsgroepen in ons land en de daarmee gepaard gaande multiculturalisering van het maatschappelijk weefsel. Daarvoor zijn té veel tegenindicaties voorhanden: zo is er de minstens verdacht te noemen radicale ommezwaai in de beeldvorming over nationaliteit bij een van de coalitiepartners (de liberalen) die zich nog enkele maanden voordien voorstander had getoond van een strenge nationaliteitswetgeving en het belang van de controle op de integratiewil had onderstreept¹⁵; zo is er ook de ongeloofwaardige wijze waarop, bij de Afdeling Wetgeving van de Raad van State met betrekking tot een vraagstuk als de integratie van vreemdelingen de spoedeisende behandeling (!) is gevorderd; of nog, het onvoldoende overleg met de parketten met betrekking tot de vraag of, in de praktijk, de sterk ingekorte adviestertermijn (één maand voor alle procedures) wel haalbaar zou zijn voor de Procureurs des Konings (in het bijzonder, in het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde), of ten slotte, de onvoldoende aandacht voor sanctiemogelijkheden in geval van fraude of manifeste onwil in hoofde van de vreemdeling om zich te integreren. Het zijn evenzovele aanduidingen die minstens als tegengif kunnen gelden tegen een al te verbloemde voorstelling van zaken. De kwestie is niet onbelangrijk, omdat zij raakt aan de politieke geloofwaardigheid in hoofde van de nieuwe meerderheid in een uiterst delicaat en centraal dossier van het integratiebeleid.

14. *Parl. St.* Kamer 1999-2000, plen. 034, 31-32.

15. In het verkiezingsprogramma van de Vlaamse liberalen stond begin 1999 nog te lezen: *“De huidige conflicten tussen autochtonen en allochtonen worden niet opgelost door een versoepeling van de wetgeving; die ingreep wekt immers uitsluitend de illusie dat er een oplossing voorhanden is. Tal van vreemdelingen zullen de Belgische nationaliteit verwerven, maar zo wordt het probleem zelf niet aangepakt. En soepele wetgeving geeft de vreemdelingen ook een verkeerd signaal. De verlening van de Belgische nationaliteit wordt een louter administratieve formaliteit; een verbintenis tot het burgerschap valt weg”*.

Ook tijdens de parlementaire werkzaamheden betreffende de Wet van 22 december 1998, heeft de VLD gewezen op de noodzaak om voort te gaan op het stuk van de bepaling en de dwingende vaststelling van de integratiewil als criterium voor de toekenning van de Belgische nationaliteit (zie: het Verslag namens de Commissie voor de Justitie van de Kamer, *Parl. St.* Kamer, 1997-1998, nr. 1334/11, 48-49); de Commissie voor de Justitie van de Senaat, *Gedr. St.* Senaat 1997-1998, nr. 1130/3, 5-6).

De politieke klasse heeft in ons land – in tegenstelling bijvoorbeeld tot Nederland – er jaren voor gekozen om de moeilijke, want heel symbolische discussie over de politieke participatie (het zogenaamde migrantenstemrecht) van vreemdelingen te omzeilen met opeenvolgende stappen die het vreemdelingen mogelijk maken gemakkelijker Belg te worden. De Wet van 1 maart 2000 is tegen die achtergrond niet meteen 'revolutionair' te noemen. Ook tijdens de vorige legislaturen is gekozen voor voldoende mogelijkheden om de Belgische nationaliteit te verwerven.¹⁶

Onder de vorige legislatuur (1995-1999) is men, weliswaar mede onder druk van het Europees recht, voor de eerste keer in de Belgische geschiedenis, in deze kwestie verder gegaan. Men heeft toen, via een wijziging van artikel 8 van de Belgische Grondwet, de weg geëffend voor een ontkoppeling stemrecht-nationaliteit.¹⁷ Voor Europese onderdanen is die ontkoppeling inmiddels al gerealiseerd, alvast voor de gemeentelijke en Europese verkiezingen.¹⁸ Voor niet-Europese onderdanen is voorzien dat de ontkoppeling bij wet kan worden doorgevoerd, na 1 januari 2001.

De huidige regering heeft evenwel niet zolang gewacht: via nog verdere versoepeling van de nationaliteitswetgeving, die meer vreemdelingen aan de voorwaarden voor nationaliteitsverwerving doet beantwoorden, maakt men bij duizenden nieuwe burgers in dit land kiesgerechtigd, ditmaal niet alleen op gemeentelijk of Europees niveau, maar op alle bevoegdheidsniveaus. Men behoudt hier dus wél dus de band stemrecht-nationaliteit¹⁹, maar maakt met deze bedoeling van onze naturalisatieprocedure inmiddels een van de soepelste van Europa.

Was het effectief de bedoeling, zoals tijdens de parlementaire debatten en in commissie vanuit de oppositiebanken herhaaldelijk was te horen, om aldus de uitslagen van de eerstvolgende gemeenteraadsverkiezingen voor te zijn? In die hypothese zou de extreme versoepeling van de naturalisatievoorwaarden anno 2000 een illustratie zijn van wat men de 'instrumentalisering' van het vreemdelingenrecht zou kunnen noemen: in de strijd tegen electorale successen voor ongewenste politieke concurrenten in bepaalde steden en gemeenten van het Rijk, grijpt men naar het instrument van de versoepelde naturalisatie. De 'Snel-Belg-Wet' en vooral de ongewoon grote haast waarmee de parlementaire werkzaamheden zijn afgehandeld, zouden volgens sommigen niet anders zijn te verklaren. In die visie is de wet niets anders dan de vrucht van een politiek compromis tussen een coalitiepartner die al jaren de ontkoppeling voorstaat (Agalev/Ecolo) en een partner die traditioneel de band stemrecht-nationaliteit is blijven leggen

16. Gestabiliseerde migratie op relatief grote schaal heeft in bepaalde (Brusselse) concentratiegemeenten van het Koninkrijk, vooral in de jaren tachtig, tot gevolg gehad dat de verhouding tussen het kiesgerechtigde en niet-kiesgerechtigde deel van de bevolking nauwelijks nog was te verantwoorden wilde men op democratische basis een gemeentebestuur kunnen samenstellen.

17. Wijziging art. 8 G.W. 11 december 1998, *B.S.* 15 december 1998.

18. Omzendbrief van 18 januari 1999, *B.S.* 22 januari 1999; K.B. van 25 mei 1999, *B.S.* 3 juni 1999.

19. Nu kan men natuurlijk argumenteren dat het behoud van de nationaliteit als voorwaarde voor stemrecht de kansen op ernstig stemgedrag, dat getuigt van voldoende vertrouwdheid met de werking van onze parlementaire democratie, vergroot omdat de band individu-staat is gestabiliseerd. Dat argument is evenwel niet ingeroepen. En daar zijn ook redenen voor. Dat argument gaat immers niet meer op sinds in de 'Snel-Belg-Wet' ook de integratiewil als voorwaarde voor naturalisatie is weggevallen.

(de liberalen VLD/PRL).²⁰ Met een onverwachte afloop: de liberale coalitiepartner die onder de vorige legislatuur het debat over het gemeentelijk stemrecht uit de weg wilde gaan, heeft vandaag een veel grotere toegeving gedaan en toegelaten dat een veel verdergaande tolerantie in de wet werd ingebouwd dan het geval zou zijn geweest indien destijds wél over dit gemeentelijk stemrecht was gepraat.

Gesteld dat het zo zou zijn, was dan het sop de kool wel waard? De eerstvolgende gemeenteraadsverkiezingen komen er in oktober 2000 aan. Naar die verkiezingsronde toe is het wellicht te laat om de versoepelde naturalisatie haar eerste vruchten te laten afwerpen. Naar de daaropvolgende verkiezingen, normaal in 2006, zou men via de ontkoppeling nationaliteit-stemrecht hetzelfde resultaat hebben bereikt.

Indien effectief electorale motieven de verklaring zijn voor de ‘Snel-Belg-Wet’, zowel naar de inhoud van de wet toe, als naar de snelheid waarmee die wet is tot stand gekomen, dan is het zeer de vraag of de nieuwe meerderheid in de federale Kamers hier niet op schandelijke wijze een kans heeft verkeken om met meer diepgang na te denken over het begrip burgerschap en de wijze waarop dat begrip in verband wordt gebracht met nationaliteit en integratievereisten.²¹ Men heeft op niet weinig ingrijpende wijze gesleuteld aan de logica van de nationaliteitswetgeving. Zoiets maakt men niet, om rein electorale redenen, ongedaan.

Immigratie – ook nieuwe immigratie – is niet problematisch op zich. Problemen zijn weliswaar voorspelbaar wanneer de integratie van nieuwe bewoners niet voldoende wordt ondersteund. Het antwoord op deze problemen dient gezocht te worden in een doordacht en coherent integratiebeleid, niet in overhaast gestemde naturalisatiewetten.

3. Regularisaties. Maar hoe moet het nu verder?

Maar ook met betrekking tot een ander luik van het vreemdelingendossier heeft de regering Verhofstadt zich actief getoond.

In het *Belgisch Staatsblad* van 10 januari 2000 verscheen – weliswaar na enkele procedurele perikelen – de Wet van 22 december 1999 betreffende de regularisatie van het verblijf van bepaalde categorieën van vreemdelingen verblijvend op het grondgebied van het rijk (verder: regularisatiewet). Een wet waarvoor sommigen reeds enige tijd pleitten.

Hoe is het zover gekomen? Een van de verklaringen – zoniet de belangrijkste – die met de jaren de noodzaak van een dergelijke structurele regularisatiemaatregel in de hand hebben gewerkt, is wellicht nog het best in verband te brengen met de toedracht van het non-refoulementsbeginnsel in het Asielverdrag van

20. Cf. *supra* noot 15.

21. Met de huidige tekst wordt het stemrecht ontzegd aan vreemdelingen die in België verblijven en hier geïntegreerd zijn, maar de Belgische nationaliteit niet wensen te verkrijgen. Het spoor van wat men een actief burgerschap zou kunnen noemen, met daaraan gekoppeld actief en passief stemrecht, is met dit wetgevend initiatief voorlopig opgegeven (men kan het natuurlijk heropnemen, na 1 januari 2001. Cf. *supra* noot 17).

1951.²² Dat beginsel houdt o.m. in dat een kandidaat-vluchteling verzekerd is van onthaal en bescherming zolang zijn aanvraag in onderzoek is. Sinds het begin van de jaren negentig, mede als gevolg van de grote aantallen te behandelen asielaanvragen, is de duur van de procedure aanzienlijk langer geworden. Vooral een dossier ontvankelijk, laat staan (on)gegrond wordt verklaard, kunnen al gauw drie tot vier jaar verstreken zijn. De bevoegde administraties en rechterlijke overheden hebben de toevloed niet kunnen verwerken, ondanks de sterke uitbreiding van het effectief, zowel bij de Dienst Vreemdelingenzaken als bij het Commissariaat-Generaal voor de vluchtelingen en staatlozen (C.G.V.S.). Met de duur van de procedure wordt ook de periode van bescherming verlengd die een kandidaat-vluchteling verzekert van een aantal voordelen van maatschappelijke dienstverlening. Er is niet veel meer nodig om de asielpcedure aantrekkelijk te maken voor iemand die in eigen land kampt met moeilijkheden van overleving en het gebrek aan toekomstperspectieven. Een groeiend aantal mensen komt hierheen, niet altijd omdat zij gegronde vrees voor vervolging in eigen land koesteren, zoals in het Asielverdrag is gestipuleerd, maar omdat zij via een kandidatuur aanspraak kunnen maken op een tijdelijk beschermingsstatuut dat, mede in toepassing van onze verdragsverplichtingen in het kader van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (E.V.R.M.), hen verzekert van maatschappelijke dienstverlening, (dringende) medische bijstand, recht op onderwijs voor hun kinderen, enz. Wie zou het hen ten kwade duiden?

Regeringen hebben, in de periode dat het Asielverdrag werd opgemaakt en onderhandeld, deze ontwikkeling niet voorspeld. De formulering van de redenen die iemand kan inroepen om zich vervolgd te voelen in zijn land van herkomst, is ruim. Daarbij komt dat de rechtspraak met de jaren steeds gevoeliger is gebleken voor de bescherming van grondrechten van vreemdelingen, zowel tijdens als na afloop van de asielpcedure, ook in geval van weigering van het asiel. Mensenrechten zijn immers een zaak van openbare orde, op de eerbiediging waarvan nauwlettend moet worden toegezien. De casuïstiek toont dat de uitbreiding van die bescherming naar vreemdelingen toe, en recentelijk ook – zoals hoger aangegeven – naar documentloze vreemdelingen toe, casus per casus is afgedwongen. Wat op zijn beurt in bepaalde gevallen tot incoherenties heeft geleid: voor bepaalde aspecten van hun rechtspositie zijn documentloze en uitgeprocedeerde vreemdelingen verzekerd van de bescherming van de mensenrechten, voor andere geldt de bescherming (nog) niet in dezelfde mate. Illustratief is in dat verband de situatie van kinderen van documentloze ouders die sinds enkele jaren reeds kosteloos gesubsidieerd basisonderwijs mogen volgen, zonder evenwel aanspraak te maken op verblijfsrecht. Het recht op onderwijs, als mensenrecht, geniet met andere woorden sterkere bescherming dan het recht op verblijf. Zoiets is natuurlijk niet gunstig, noch voor de individuele identiteitsopbouw van een kind, noch voor de stabilisatie van het sociaal weefsel waarin het opgroeit. De situatie is het gevolg van een ontwikkeling die men, tot zelfs enkele jaren terug, niet heeft voorspeld: met name, dat een restrictief migratiebeleid uiteindelijk de duimen zou moeten leggen voor de mensenrechtenbescherming.

22. Internationaal Verdrag betreffende de status van vluchtelingen en bijlagen, ondertekend te Genève op 28 juli 1951, goedgekeurd bij Wet van 26 juni 1953 (*B.S.* 31 maart 1949).

De Regularisatiewet van 22 december 1999 is een poging om in dit type situaties terug enige coherentie te brengen: in die wet is voorzien dat documentloze ouders in het kader van hun regularisatieaanvraag de jaren scholarisatie in België van hun kinderen konden inroepen ter ondersteuning van hun aanvraag.²³

Maar ook aan andere situaties is tegemoetgekomen. De prioritaire beleidsvraag die bij de voorbereiding van deze wet heeft gespeeld is de vraag of de overheid niet de verplichting heeft mensen die onmogelijk naar hun eigen land kunnen terugkeren, conform onze internationale verplichtingen op te vangen en toe te laten hier op regelmatige wijze hun verblijf te bestendigen.

Het antwoord is positief uitgevallen voor vier categorieën vreemdelingen²⁴: 1. vreemdelingen die reeds vier jaar, of drie jaar in het geval van gezinnen met minderjarige kinderen, wachten op uitsluitel over hun asielaanvraag; 2. vreemdelingen die niet meer kunnen terugkeren naar hun land van herkomst en evenmin naar het land waar ze gewoonlijk verbleven voor hun aankomst in België; 3. ernstig zieke vreemdelingen; 4. vreemdelingen die humanitaire redenen kunnen laten gelden en duurzame banden met België kunnen aantonen.

Tot zover is de *ratio* die bij het uitvaardigen van de regularisatiewet heeft gespeeld in grote mate verrechtvaardigbaar. Het gaat 'm inderdaad om recht te doen aan een aantal vreemdelingen die in een uitzichtloze situatie verkeren. En toch zijn de kritieken op de wet niet mals geweest: zo is de keuze voor een afzonderlijke regeling bij wet (i.p.v. een Koninklijk uitvoeringsbesluit) met onbegrip onthaald; of nog, is de opportuniteit om ook het criterium van de ernstige ziekte als rechtsgrond voor regularisatie te laten gelden, in twijfel getrokken; ook is de gebrekkige regeling inzake financiële steun aan aanvragers zolang het onderzoek van hun aanvraag loopt, als een ernstige lacune aangekaart. En meer recent, in de uitvoeringsfase van de wet, d.i. sinds de regularisatiecommissies zijn geïnstalleerd, is de tergend trage afhandeling van de aanvragen onder vuur genomen.²⁵

Maar deze – en andere – commentaren niet tenagelaten, zou het lichtzinnig zijn om de verdiensten van deze beleidsmaatregel niet te willen erkennen. Ze is een poging geweest om met een propere lei nieuwe startkansen te geven aan een uit de hand gelopen grenscontrolebeleid. Wat dat laatste betreft is destijds aangekondigd dat de regularisatie als een eerste luik van het vreemdelingenbeleid van deze regering moest worden gezien. Een meer consequent doorgevoerd verwijderingsbeleid en een versnelde asielprocedure (tweede en derde luik) zouden ervoor zorgen dat de regularisatie ook effectief een eenmalige operatie was. Men zou de situatie niet opnieuw uit haar voegen laten barsten, zo klonk het resoluut. Mits ook van die twee andere luiken van het vreemdelingenbeleid effectief werk wordt gemaakt, zal de regularisatie effectief geen maat voor niets zijn geweest. Daarin kan men de regering geen ongelijk geven.

Maar of het zover komt, valt af te wachten.

23. Art. 2 eerste lid van de Regularisatiewet.

24. Opgesomd in art. 2 eerste t/m vierde lid van de Regularisatiewet.

25. Tot dusver, d.i. drie maanden na de installatie van de commissies, zouden naar verluidt slechts enkele tientallen dossiers zijn afgehandeld.

In een door de Ministerraad op 1 oktober 1999 goedgekeurde nota ('Nota inzake de algemene beleidslijnen voor een globaal immigratiebeleid') heeft de regering alvast de oprichting voorgesteld van nieuwe instanties die belast zullen worden met het beheer van de procedures die leiden tot toelating van vreemdelingen tot het grondgebied: het zijn de Federale Administratie voor Immigratie (F.A.I.), die de opdrachten van de Dienst Vreemdelingenzaken zal overnemen, behalve deze betreffende het vluchtelingenstatuut, de Federale Administratie voor Asiel (F.A.A.), die de aanvragen tot het bekomen van het vluchtelingenstatuut zal moeten behandelen, en het Administratieve Rechtscollege voor Vluchtelingen (A.R.V.), belast met de beroepen tegen de beslissingen van de F.A.A.

Bedoeling is o.m. de asielprocedure te vereenvoudigen, door enerzijds dubbel werk – eenzelfde onderzoek dat achtereenvolgens wordt uitgevoerd door verschillende diensten – te vermijden en anderzijds het aantal beroepsmogelijkheden voor kandidaat-vluchtelingen te herleiden. Men hoopt op die wijze alvast aan het uitzichtloze probleem van de duur van de procedure – en de daarbij behorende werkoverlast voor de administraties – te ontkomen.

Ook de basisstructuur van de procedure wordt vereenvoudigd: tot nog toe gold dat de ontvankelijkheid en de gegrondheid van een aanvraag aan twee verschillende onderzoeken werden onderworpen. Voortaan zou het onderzoek naar de ontvankelijkheid en naar de gegrondheid gelijktijdig gebeuren. Men bespaart zich daardoor – een weliswaar historisch te verklaren – onderscheid (het vroegere mandaat van de vertegenwoordiger in België van het Hoog-Commissariaat voor de Vluchtelingen en Staatlozen, die enkel de gegrondheid onderzocht), maar dat vandaag geen functie meer heeft.

Een belangrijke regel die men binnen de gewijzigde behandeling van de dossiers zou willen hanteren is de regel dat reeds de eerste beslissing die in het kader van de procedure wordt genomen (door de F.A.A.), een correct gemotiveerde en ernstig onderbouwde beslissing zou zijn. Op die wijze hoopt men ook het vervolg van de procedure onder controle te kunnen houden: geen of minderodeloze beroepen, minder nood ook aan herziening van door de F.A.A. genomen beslissingen. In tegenstelling tot wat nu is voorzien zou men desnoods meer tijd uittrekken voor het eerste onderzoek.

De regering beloofde ten laatste in het najaar een eerste ontwerptekst voor te leggen. Zolang blijft het wachten op die tekst.

4. Contingentering van nieuwe migraties?

Maar inmiddels staan de zaken niet stil en wachten ons nieuwe uitdagingen. Zal men ook die met spoedmiddelen afhandelen?

De regularisatiecommissies hebben wellicht nog voor maanden werk, van de herziening van de asielprocedure zijn voorlopig nog slechts de grote contouren uitgetekend. Op de tekst van het wetsontwerp blijft het nog wachten. Wat betreft het voornemen om een effectief verwijderingsbeleid te voeren, ziet het ernaar uit dat vooralsnog wordt gewacht tot de afhandeling van de regularisatiedossiers uitwijst wie al dan niet verwijderbaar is.

Het is met andere woorden te vroeg om de balans op te maken. Van de door de regering Verhofstadt aangekondigde beleidsmaatregelen inzake grenscontrole is voorlopig slechts werk gemaakt van het eerste luik, de regularisatiecampagne. En dan nog valt af te wachten hoe vlot het onderzoek van de dossiers zal verlopen. Niets verzekert dat het deze coalitie ook effectief lukt om de uitwerking van het tweede en het derde luik (efficiëntere asielprocedure en coherent verwijderingsbeleid) van het in de regeringsverklaring aangekondigde vreemdelingenbeleid in goede banen te leiden.

Zonder op het antwoord te wachten pleiten sommigen sinds enige tijd voor een nieuwe denkpiste: de vraag of Europa zijn grenzen niet opnieuw moet openstellen. Terwijl de grenswachters, in uitvoering van de Schengenakkoorden, de toegangspoorten naar Europa proberen dicht te houden voor ongewenste nieuwkomers, komen binnenkort mogelijk duizenden hooggekwalficeerde niet-Europese onderdanen legaal Europa binnen.

Hoe evalueer je dergelijk vooruitzicht, dat op het eerste gezicht moeilijk te rijmen valt met het de laatste jaren gevoerde restrictieve grenscontrolebeleid? Zal, zoals gezegd, ook hier worden gewacht tot het te laat is en men genoopt is de hoogdringendheid in te roepen om noodmaatregelen te (kunnen) treffen? Of is het al zo ver?

Er is – zoveel is bekend – gewenste en er is ongewenste immigratie. Het is immers altijd zo geweest, *nil novi sub sole*. In Duitsland is de beslissing eerder dit jaar reeds gevallen. De Duitse overheid hoopt via het aantrekken van duizenden informatici uit het buitenland het tekort in de eigen computersector op te vangen.

In een recente studie (van de Afdeling ‘Bevolking’ – Departement Economische en Sociale Aangelegenheden) wees het secretariaat-generaal van de Verenigde Naties op de demografische gevolgen van de veroudering van de bevolking in de geïndustrialiseerde wereld waardoor er vanaf 2025 wel eens een grote behoefte aan arbeidskrachten zou kunnen ontstaan. Daardoor, aldus de studie, zal de geïndustrialiseerde wereld immigratie in een totaal ander perspectief moeten bekijken. De voorlopige conclusie (van de studie) is dat Europa binnen een paar decennia 135 miljoen nieuwe migranten nodig zal hebben om haar actieve bevolking op peil te houden. Ook het Internationaal Arbeidsbureau heeft over deze problematiek een recente studie uitgebracht waarin eveneens gewezen wordt op de toenemende behoefte aan arbeidskrachten in de geïndustrialiseerde wereld in de komende jaren.

Daarmee is ook de achterliggende redenering bekend gegeven: de vraag die bij het perspectief van het heropenen van de grenzen in de eerste plaats speelt, is de vraag hoeveel (nieuwe) migranten de geïndustrialiseerde wereld de komende jaren economisch gezien kan ‘gebruiken’. Migratie wordt in de eerste plaats gepercipieerd in functie van de eigen, economische en demografische standaarden, die op hun beurt worden vastgelegd in functie van optimale groei-criteria. Het gaat dan om de flexibiliteit van de eigen arbeidsmarkt, niet om de globale zorg voor een evenwichtig mobiliteitsbeleid op wereldschaal.

De discussie is al volop aan de gang. Zoals gezegd, trok Duitsland reeds partij voor de immigratie van hooggeschoolden waaraan het op korte termijn gebrek heeft. Spanje laat nieuwe arbeidskrachten toe via een ruim geformuleerd

regularisatiebeleid, dat de Spaanse economie van goedkope arbeidskrachten moet voorzien.

De vraag is of België zijn medewerking moet verlenen aan deze nieuwe golf vrije (arbeidsmarkt)migratie door de selectieve inbreng van migranten op grote schaal (contingentering op jaarbasis is een van de mogelijkheden) opnieuw wet-
telijk te maken. Het ongeduld van de industrie en haar angst dat arbeidsplaatsen onbezet zouden blijven, is reëel. Wellicht moet datzelfde ongeduld een argument zijn om, *bij prioriteit*, de aandacht te richten op jongeren van de zogenaamde tweede en derde generatie die hier wachten op effectieve instapkansen in onze samenleving. Het zou onvergeeflijk zijn deze jongeren, die bij honderden op de drempel van de samenleving staan, over het hoofd te zien. Ook recentelijk erkende vluchtelingen en de vele nieuwkomers in het kader van gezinshereniging, of morgen, de duizenden geregulariseerde vreemdelingen zijn in dat verband vragende partij. Zal men zwichten voor het onverbiddelijke ongeduld van de markteconomie, die vooral op zoek is naar gekwalificeerde arbeidskrachten? Moeten ook hier weer de onmiddellijke noodzaak en conjuncturele crisis (*in casu*, krapte op de arbeidsmarkt) het halen van een beleid met visie? En zal men de publieke opinie ook nu weer doen geloven dat nieuwe wetgeving, die via contingentering nieuwe migratie toelaat, dé oplossing is? Nieuwe migraties toelaten, of zelfs aantrekken, is vragen om nieuwe problemen indien men niet *eerst* ernstig werk maakt van de verwachtingen en het potentieel die bij nieuwkomers en migrantenjongeren aanwezig zijn. Vanzelfsprekend duurt het even voor de taal- en opleidingsachterstand die deze groep in (te) veel gevallen nog kenmerkt, is ingelopen. Dat is een zaak van integratiebeleid, van gelijke kansen ook. Zolang we niet bereid zijn prioriteit te geven aan de opvang en de integratie van jonge volwassenen die reeds op legale basis op het grondgebied zijn, is een beleid dat prioriteit wil geven aan het toelaten van nieuwe migraties zonder meer onethisch. Dat is des te meer zo wanneer men inmiddels verzwijgt – terwijl men zeer goed weet – dat men op die wijze roofbouw pleegt op de economieën van de derde wereld.

De regering kondigde eerder dit jaar aan een waarnemingscentrum (observatorium) op te richten. De intenties zijn nog niet geheel duidelijk gemaakt. Be-doeling zou o.m. zijn om, door een gestructureerde verwerking in een gegevens-bank die op systematische basis zou worden georganiseerd op grond van ruim geformuleerde doelstellingen, een beter beeld te krijgen van de migratiebewe-gingen die zich in en naar België voordoen. Het migratiefenomeen is in ons land tot op vandaag niet gekwantificeerd. Dat geldt zowel voor de legale manieren om het grondgebied te betreden, als voor de illegale migratie.

Juiste politieke besluitvorming is enkel mogelijk wanneer men zoveel moge-lijk facetten van het migratiebeleid in cijfers kan omzetten en vooral, indien men over een scherpe analyse van die cijfers en de evolutie ervan kan beschikken. Om die redenen zou de oprichting van een observatorium een stap vooruit kun-nen betekenen, omdat het de overheid vlotte toegang zou geven tot de statis-tische en juridische gegevens met betrekking tot migraties naar ons land en, in-dien de observaties over verschillende jaren⁸ lopen, een duidelijker beeld van de conjuncturele ontwikkelingen op korte en middellange termijn en verklarende hypothesen voor deze ontwikkelingen.

Het onderzoeks- en advieswerk dat door een dergelijk observatorium zou worden verricht, zou voor de overheid een onmisbaar instrument vormen om haar optreden te onderbouwen en te sturen omdat het tegelijkertijd gegevens voor informatie en voor analyse zou bieden met het oog op ondersteuning van het publieke debat over het beleid van regulering van de migratiestromen.

Niet eerder dan nadat de oprichting van een dergelijk observatorium is goedgekeurd en de eerste cijfergegevens bekend zijn, kan in België de vraag van eventuele versoepeling van het migratiebeleid in de discussie opnieuw worden geworpen. Enkel onder die voorwaarde kan die discussie ook een reflectie worden over migratie, waarbij wordt rekening gehouden met zowel de demografische druk door dalende nataliteit in eigen land en de gevolgen hiervan voor onze economie en onze welvaart, als met de demografische druk vanuit de ontwikkelingslanden die wordt veroorzaakt door de enorme welvaarts kloof tussen de rijke en de arme landen.

5. Besluit: Blijven we met illusies beleid voeren?

De druk op de grenzen neemt toe en relateert zeer sterk de effecten van de hier besproken beleidsmaatregelen. Het is dan zeer de vraag hoe het verder moet. Nieuwe migraties zijn een rem op het integratiebeleid. Maar ze zijn evenmin tegen te houden.

De situatie vandaag is daardoor moeilijker dan ooit: de heterogenisering van de groep vreemdelingen en migranten neemt met de dag toe. Nieuwkomers komen van overal ter wereld, met de meest uiteenlopende etnische en culturele achtergronden. De verwachtingen aan hun kant zijn doorgaans hooggespannen: men wil hier kunnen werken en, met het gespaarde geld, solidair blijven met het thuisfront. Hoe integreer je die nieuwe realiteit in het opzetten van een beleid dat humaan wil blijven, d.i. elkeen op ons grondgebied in zijn menselijke waardigheid eerbiedigen?

Het vraagstuk van de positie of wellicht nog dringender, de aanwezigheid van minderheden en nieuwkomers is omvattend en complex. Het samenleven met personen met een andere huidskleur, godsdienst, taal en cultuur zal ook de volgende jaren een indringend maatschappelijk vraagstuk blijven. Regularisatie en verregaande versoepeling van de nationaliteit zijn een maat voor niets, indien we niet gelijktijdig ook werk maken van een consequent verwijderingsbeleid, en van het bestrijden van allerlei vormen van fraude zoals mensenhandel, misbruik van de asielprocedure en ongebreidelde volgmigratie (schijnhuwelijken). Het klinkt streng en politieel, maar dat is de voorwaarde indien we in de toekomst een coherent beleid willen voeren in deze materies.

Marie-Claire FOBLETS*,
september 2000.

* Hoogleraar KULeuven.